

*My Daily Life as a Pedagogue
Моето педагогическо ежедневие*

ПЪРВИТЕ ДНИ В УЧИЛИЩЕ – ДНИ НА АДАПТАЦИЯ И ИЗРАСТВАНЕ НА МАЛКИТЕ УЧЕНИЦИ... И НА УЧИТЕЛИТЕ

Таня Илиева

Начално училище „Христо Ботев“ – Плевен

Резюме. Статията разглежда проблемите, свързани с адаптацията към режима в училище. Споделени са педагогически практики, свързани с мениджмънт на класната стая.

Keywords: management of the class, working rules, behavior

„Децата са главните ни съратници в работата над всяко човешко аз, включително над онова на самия педагог. Те не са възпитаници, те са сподвижници... трудностите могат да се превърнат в благотворен стимулатор на растежа, когато търсенето на пътищата за преодоляването им е съвместна грижа. Колективът започва с мечтата, със значимата за всекики цел, в която всеки разпознава своя личен интерес или нужда. Най-краткият път до моето, до личното, преминава задължително през осъзнаването на нашето.“

Михаил Шчетинин

В началното училище децата прекарват седем-осем часа на ден в клас почти девет месеца в годината. Поради това може да се очаква, че връзката им с техния учител допринася за успешната им училищна адаптация и за социализацията им.¹⁾ Проучванията показват, че учителите могат да окажат положително или отрицателно въздействие върху успеваемостта. Обучаемите, които имат по-добра връзка със своя учител, постигат по-добри резултати, имат по-силна мотивация за участие в учебните часове.¹⁾ Освен това имат по-високо ниво на социални умения и показват по подходящо поведение в класната стая.

Първите седмици на учениците в клас са особено важни за управлението на класната стая, защото през този период учениците усвояват поведение и навици, необходими за правилната работа през цялата учебна година. Основната цел на този период е да се създаде сътрудничество с учениците в две области: следване на правилата за добро поведение и коректно изпълнение

на учебните задължения като обучаеми. Постигането на тези цели дава възможност за създаване на благоприятна среда за обучение, спомага за развитието на ползотворни работни навици. Някои основни принципи, от които се ръководя при планиране на дейностите в началото на учебната година, са следните: учениците нямат представа за очакванията на учителя към тях, не са запознати с образователните изисквания, с изискванията към поведението им по време на час, със задълженията си по време на междучасието. Не знаят, че трябва да вдигнат ръка, за да отговорят на въпрос, не знаят дали могат да станат без разрешение и др. Не са наясно и колко далеч може да стигне учителят, за да наложи своите правила, нито какви ще са последствията, ако се нарушават и не се изпълняват изискванията. Началото на първи клас е идеалното време да се усвоят правилата за работа в класа.

Понякога учителят приема първите моменти на недисциплинираност с надеждата, че с времето всичко ще се промени. Според Дойл²⁾ дори ако обучаемите са пасивни и колебливи по време на първия учебен ден, сред тях винаги има и такива, които се опитват да тестват здравината на правилата на учителя, както и капацитета му да се справи. Опитите да „тестват“ учителя може да се изразяват в задаване на въпроси извън контекста на работата в момента, игнориране на правилата, открито предизвикателство. Такива опити се правят от малко ученици, но тъй като се случва в класната стая, рефлектират върху целия клас. Ако се реагира ефективно по време на такъв период, разрушителното поведение намалява. Добрата подготовка за протичане на първите дни на детето в училище е основен фактор за изграждане на позитивна учебна среда. Първите си впечатления от учителя учениците запазват през цялата учебна година. За да бъдем сигурни, че те ще са положителни, изграждайки своя авторитет пред обучаемите, трябва да стимулираме интересите им, да ги мотивираме да учат. Изследванията сочат, че взаимоотношенията учител – ученик влияят върху постиженията. Изграждането им е процес, който започва още от първия ден в училище.

Когато пристъпват прага на своето първо училище, учениците трябва да влязат в приветлива и функционална класна стая. Ресурсите в нея – образователни игри, книги, кът с растения и др., да отговарят на интересите на децата. Това ще събуди естественото им любопитство, свързано с новия клас, с учителя. Децата се мотивират да усвояват необходимите знания, когато усетят загриженост към себе си, когато са подкрепени интересите им, когато не ги критикуват, а ги насърчават. За преподавателя е необходимо да опознае своите ученици, техните интереси, мечти. Ако намери необходимия подход към всеки, достатъчно време да дискутира темите, които са интересни за тях, той им показва, че е загрижен, че ги цени и уважава. Учителят е натоварен и с отговорността да изгради добри взаимоотношения в клас и да поддържа професионалния характер на взаимоотношенията учител – ученик. Децата имат

необходимост от постоянство, честност и ясно определени правила, за да се ориентират и спазват изискванията към себе си.

Учителят има очаквания за работата си и за резултатите от нея в края на учебната година. Важно е, освен да бъдат запознати с тези очаквания, учениците да се включат и в дефинирането им, защото ще бъдат по-подготвени да им отговорят. При работа в малки групи една от задачите може да бъде да се идентифицира кое поведение пречи на работата. След това в голяма група да се постигне консенсус кое е най-неприемливото поведение, като посланията се формулират с положителен език: „Всеки се отнася към другия с уважение“, „Вслушваме се в мнението на всеки от класа“ и др. Установявайки такива правила, учебният процес в класната стая става по ползотворен. Когато учениците се придържат към очакванията на класа и се установи отношение между учители и ученици, поведенческите проблеми са по-редки. Полезно е да се работи за установяване на отношения на уважение и подкрепа.

За успешното управление на поведението в класната стая може да се приложи интересна система за възнаграждение на доброто поведение, създадена от Angela Watson, наречена „Система от перли“. В началото на учебната година, след дискусия за правилата в клас, се представя играта „Перли“. Указанието е, че всеки може да украси с перли своя чин, като доброто поведение, благородната постъпка се възнаграждава. Заедно с класа се съставя „списък“ на всички „позитивни поведения“, които учениците може да имат в класната стая. Въвеждат се понятията солидарност и екипност и се осъзнава значението им: ако някой изпусне нещо на пода, всички му помагат да го вдигне. Детето получава перла при добро поведение, при похвала на целия клас – напр. когато са тихи, когато са поздравили възрастен и др. При обяснението се акцентира, че целта е не само да се съберат прелите, но и всеки да подобри поведението си. Играта завършва в петък. По време на отбиха се броят перлите. Наградата на всеки, който има двадесет перли, е, че първи може да избере игрите, с които да играе: карти, настолни игри, панорамна книжка. Включваме хронометъра и след двадесет минути предоставят игрите на друго дете.

Поведението в клас се управлява чрез акцентиране върху самото поведение. След дискусия с родителите и постигане на единомислие може да се въведе Тетрадка за наблюдение на поведението на всеки ученик. Тя служи за съвместна работа на родители и учители, което повишава ефективността ѝ. С различни цветове се отбелязва поведението на ученика, записват се впечатленията на родителите, на детето, както и последващите действия. В Приложение 1 е представена Тетрадка за наблюдение на поведението.

Усмивките символизират поведението, а звездите – домашната работа. В края на деня децата сами оцветяват в зелено – ако всичко е изпълнено, ако нещо не е довършено – в оранжево, и в червено, ако има проблем. Такъв вид дневник може да се направи за всеки ден за целия клас, като се допълнят на-

пример причини за липсата на домашна работа, тоест според спецификата на класа.

За онагледяване на поведението в класната стая може да се постави постер. Срещу името на всяко дете в началото на деня поставяме зелена карта. В хода на деня, ако се нарушават правилата, сменяме цвета на картата. Под таблото е кодът: зелен усмихнат емотикон – добро поведение, жълт „сериозен“ емотикон – първо предупреждение, оранжев намръщен емотикон – второ предупреждение и попълване на лист за размисъл, червено картонче – лошо поведение, среща с директор, родители, психолог. Можем да сме спокойни, когато листът на детето е в зелено и жълто. Ако е в оранжево и червено, на ученика се предоставя да попълни лист за размисъл, в който се описва това, което е направил, и последствията, до които може да доведе. Въпросите са следните:

Какво се случи? Защо реагира така?

Какво можеш да направиш, за да промениш поведението си?

Как се отрази това, което направи, върху живота на класа?

Какво ще се случи, ако го направиш отново? Какви ще са последствията?

Листът за размисъл завършва с благодарност към родителите, че са го подписали и го връщат, след като са разговаряли с детето си. Предлага се да запишат коментарите си на гърба на листа или да се обадят да си уговорят среща и да разговарят по проблема.

Необходими са много инструкции и практики в правилата и процедурите на поведение в клас. Според Brophy³⁾ „... ефективното управление... по-скоро е учебно, отколкото дисциплинарно мероприятие. Ефективните мениджъри социализират учениците към ученическата роля чрез обучение и моделиране. Важното е тези учители да са последователни в ясно формулиране на изисквания и контрол, но най-важното е учениците първо да знаят какво да правят“. Успешният учител разработва ефективен план за дисциплина и за стимулиране на ученето, позитивни модели за общуване между ученици и учители, излиза от традиционната си роля и влиза в други роли – на съветник, провокатор, модератор.

Приложение

2014/2015 УЧЕБНА ГОДИНА

 Поведение Зелено – отлично Жълто – внимание Оранжево – първо предупреждение Червено – среща с психолог, директор, родители	 Домашна работа Зелено – отлично изпълнена Жълто – изпълнена е част от домашната работа Червено – не съм изпълнил домашната си работа
---	---

Седмица	Ден от седмицата					Подпис на родителя
	Понеделник	Вторник	Сряда	Четвъртък	Петък	
15 – 21.09						
						
... – ...09						
						

Какво мисля за поведението си?

Какво мислят моите родители?

През следващия период аз

Подпис на родителя

Подпис на ученика

БЕЛЕЖКИ

1. La relation enseignante-élève positive: ses liens avec les caractéristiques des enfants et la réussite scolaire au primaire© Gouvernement du Québec, Institut de la statistique du Québec, 2012.
2. <http://www.tact.fse.ulaval.ca> Le début de l'année scolaire
3. Brophy, Jere. Effective classroom management.//The School Administrator,1983.
4. Да обхванеш необятното. Записки на педагога Михаил Шчетинин.

THE FIRST DAYS IN SCHOOL – ADAPTATION AND GROWTH OF THE STUDENTS AND TEACHERS

Abstract. The students are teacher's partners in the educational process. The first days in class are particularly important for the management of the classroom, because during this time the students acquire good behavior and habits that they will need during the whole year. From their first day in school to their last one.

✉ **Mrs. Tania Ilieva**
Primary School „Hristo Botev”
35, P. Tsvetkov Str.
Pleven, Bulgaria
E-mail: tani4kka@abv.bg